

H.C. Andersen og Richard Wagner

af dr. phil. Erik Dal (†)

D. 2. november 2006 døde H.C. Andersen-forskeren – blandt meget andet – dr. phil. Erik Dal, knap 84 år gammel. Han var ansat som (forsknings)bibliotekar ved Det Kongelige Bibliotek i 1953-67, som førstebibliotekar og leder af Danske Afdeling fra 1963. 1967-74 var han fagleder i bogvæsen ved Danmarks Biblioteksskole og derefter indtil sin pensionering i 1991 administrator for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Han var en højt anerkendt forsker inden for litteratur- og musikhistorie, bogvæsen og boghåndværk, medlem af talrige faglige og videnskabelige selskaber, bl.a. præsident for Videnskabernes Selskab 1988-94. Det Kongelige Biblioteks videnskabelige årbog Fund og Forskning i Det Kongelige Biblioteks Samlinger, som han i sin periode ved biblioteket var en flittig bidragyder til, bragte i 2007 en udførlig nekrolog.

Som et bidrag til H.C. Andersen-året 2005 skrev han en artikel om H.C. Andersen og Richard Wagner til programbogen

for Bayreuther Festspiele 2005, publiceret på både tysk, engelsk og fransk (Bayreuth 2006, ss. 40-76). Dette skulle blive hans sidste bidrag til H.C. Andersen-forskningen, og artiklen er i forhold til et dansk publikum – som han formentlig selv ville have sagt det – godt og grundigt "begravet" i denne sammenhæng. Med tilladelse fra hans søn, adm. direktør Ebbe Dal bringes den her i dansk oversættelse, oversat "tilbage" fra tysk, da originalmanuskriptet ikke har kunnet fremskaffes, af musikhistorikeren, seniorforsker Inger Sørensen, Danmarks Pædagogiske Bibliotek. Artiklen bringes uændret, og der er således ikke ændret i artiklens sigte og tidsbinding, men litteraturhenvisningerne, der alene sigtede på et udenlandsk publikum, er dog her udeladt, ligesom henvisninger i teksten er omredigeret til noter.

Erland Kolding Nielsen

Besøgt Wagner. Almanak, 24. august 1855

Den danske eventyrdigter H.C. Andersens 200-års fødselsdag den 2. april 2005 er blevet forberedt gennem lang tid på alle mulige måder – med litterære værker, teateropførelser, i billedkunsten og gennem vi-

denskabelige udgivelser, og det er langt fra alt. Derigennem får man over hele verden mere at vide om denne berømte mand, f.eks. at hans eventyr kun er en del af hans samlede oeuvre, og at der derudover også findes dagbøger, romaner, sceniske værker og digte samt selvbiografier. Derfor indeholder kun

Richard Wagner (1813-1883). Da H.C. Andersen i 1855 besøgte ham, havde han lige skrevet første del af Nibelungens Ring: Rhinguldet (Det Kongelige Bibliotek).

tre af de 18 bind i den nye samlede udgave af H.C. Andersens værker, der bliver udgivet af *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*, eventyr og fortællinger. For mange vil det også være nyt, at eventyrene i større og mindre samlinger af forskellig kvalitet foreligger oversat til ca. 150 forskellige sprog. Hertil kommer ti bind dagbøger med to registerbind, der bl.a. indeholder mere end 10.000 navne og udgaverne af hans til tider manisk førte korrespondancer, der (med adressater og kommentarer) fylder mere end en hyldemeter.

Derudover vil det internationale publikum bemærke, at Andersen også var virksom som billedkunstner

– han tegnede, først og fremmest på rejser, han lavede papirklip og af og til collager. Den tidligere nævnte samlede udgave bliver illustreret af hans egen hånd.

Men efter musikalske kompositioner må man søge forgæves hos denne ord- og billedkunstner. Det betyder dog på ingen måde, at Andersen ikke havde sans for musik. Da han som 14-årig, fattig og alene kom fra Odense til hovedstaden København, fandt han støtte hos fremragende personligheder (vigtigst for ham var embedsmanden Jonas Collin, der tilbød ham et hjem), men fik også sangundervisning på Det Kongelige Teater hos den nyudnævnte chef for syngeskolen, Giuseppe Siboni, og blev senere balletelev og optrådte et stykke tid i mindre roller. Andersen havde hele sit liv et eksistentielt forhold til forskellige slags musik, og mange af hans vurderinger fortjener endnu i dag opmærksomhed. Ikke mindst elskede han opera og anden scenemusik, og i det følgende skal det forsøges i overblik at gengive hans forskellige meninger om en af de største operakomponister nogensinde.

Til en personlig kontakt mellem de to mænd kom det kun en enkelt gang den 24. august 1855, da Andersen besøgte Richard Wagner in Zürich. I parentes bemærket: Andersen rejste meget og gerne, og denne rejse var den femtende af i alt tredive udenlandsrejser, der i alt optog næsten ni af hans leveår, hvor han lærte en række europæiske lande at kende og sågar Konstantinopel og Tanger. Hans behov for at rejse var eksistentielt, ikke for ingen ting brugte

han igen og igen sætningen: *At rejse er at leve.*

Også for hans forhold til Wagner var nogle af disse rejser af betydning, for i det danske musikliv fandt den tyske komponist først sent sin plads. Den 24. oktober 1857 blev der for første gang opført et værk af ham i Musikforeningen, der var den vigtigste institution i det københavnske musikliv. Det drejede sig om ouverturen til *Tannhäuser*, og dette stykke "fremtidsmusik" vakte meget modstridende følelser. I en og samme anmeldelse finder man så forskellige udtryk som "ubeskrivelig smukt [...] et magisk udtryk [...] øresønderrivende mislyde ved enkelte overgange [...] en åndeløs hasten af sted uden tilstrækkelige hvilepunkter for sjælen". Ved denne lejlighed udtrykte Andersen sig i det mindste mindre kompliceret og skrev i et brev til arvestorhertug Carl Alexander i Weimar dateret 30. oktober 1857, at både ouverturen til *Tannhäuser* og Liszts præludium havde behaget meget; "med tiden bliver *Tannhäuser* vel opført her i sin helhed; denne opera er for mig dog den interessanteste af Wagners kompositioner."

I Musikforeningen kunne man de følgende år høre uddrag af *Tannhäuser* og *Lohengrin*, og også andre steder, ikke mindst i Tivoli og i den nye Koncertforeningen, havde man *Valkyrieridtet* og andre Wagner-kompositioner på programmet.

Men først i 1870 begyndte man at opføre Wagner på den danske nationalscene, der var blevet grundlagt i 1748, da København først i 2005 fik sit eget operahus. Her vil man opføre hele

Ringen, som man allerede var begyndt på på Gamle Scene.

De første Wagner-opførelser, som Andersen oplevede, fandt, om man så må sige, sted under fyrstelige former. Hans trettende udenlandsrejse førte ham i sommeren 1852 i to måneder til Tyskland med en afstikker til Milano, og han besøgte bl.a. Weimar. Her havde han allerede i 1844 lært bl.a. den storhertugelige familie at kende og indledt et sværmerisk forhold til arvestorhertug Carl Alexander, med hvem han korresponderede

Fra 1842 var Liszt ansat som kapelmester ved Deutsche Nationaltheater und Staatskapelle Weimar. Og H.C. Andersen har her hørt ham dirigere både *Tannhäuser* og *Lohengrin*.

(Brevvekslingen blev udgivet i 1998). Dette venskab havde overlevet Treårskrigen 1848-51, og Andersen fik en hjertelig modtagelse. I Weimar virkede nu Franz Liszt, som Andersen allerede i 1840 havde hørt som klavervirtuos i Hamburg, og med hvem han senere havde sluttet venskab. Da han mødte ham i Weimar, dirigerede Liszt netop *Tannhäuser* og *Lohengrin* – for hans skyld, som Andersen gerne ville tro – og gav ham sin nye lille bog *Lohengrin et Tann-*

baeuser de R. Wagner. I sin dagbog skrev Andersen den 29. maj og 5. juni:

“Til Tannhäuser var Huset fuldt, Texten god, hele Opførelsen over Forventning, / Musikken dygtig, gennem Tanken, men Melodien mangler. Hvad kunde ikke Carl Maria von Weber eller Mozart have gjort deraf. –”

“Lohengrin er en god Text og en storartet Musik, men uden Melodie. Et susende Træ, uden Blomst og Frugt.”

En uge senere skrev han til sin ven Edvard Collin, der var søn af Jonas Collin:

“To ganske eiendommelige Operaer er ”Tannhäuser” og ”Lohengrin” begge af Wagner, der nu lever, som Flygtning i Schweiz, jeg har hørt, de mangle temmelig Melodie, men, de ere storartede i Composition og Liszt har skrevet et heelt Værk over dem.”

Andersen havde dog allerede i 1846 hørt musik af Wagner under et ophold i Leipzig, hvor han underskrev en kontrakt med den danske forlægger Carl B. Lorck om en tysk udgave af sine værker, og hvor han havde gode venner og bekendte, blandt andre Felix Mendelssohn Bartholdy (der som Andersen beundrede ”den svenske nattergal” Jenny Lind), Clara og Robert Schumann (der i 1842 havde sat nogle af hans digte i musik) og den danske komponist Niels W. Gade, der i de år virkede som dirigent i Gewandhaus. Den 12. februar 1846 skrev han i sin dagbog om en koncert i Gewandhaus:

“Ouverturen til Tannhäuser mødte Oposition, jeg klappede, thi der laae en heel Maleri deri.”

Og denne meningstilkendegivelse gik ikke i glemmebogen, for i en dagbogsnotits fra 29. juni 1854 skrev han om en frokost hos Liszt:

“Jeg blev applauderet fordi jeg, da man i Leipzig havde hysset af Wagne[r]s Overture til Tannhäuser, alene havde applauderet.”

Den følgende dag så han, at ”Wartburg laae som Decorationen i Tannhäuser”.

I 1855 udkom de to vigtigste bidrag til vort emne, som Andersen skrev, selv om en betydelig del af Wagners livsværk endnu manglede. Efter at digteren havde skrevet flere forskellige selvbiografiske tekster, hvoraf *Das Märchen meines Lebens ohne Dichtung* var udkommet på tysk i 1847, udkom *Mit Livs Eventyr* i Danmark i 1855. Deri nævner han den store indsats, som Liszt gjorde for Wagner, og kapitel femten indeholder hans omfangsrigeste udtalelse:

“Wagner nævnes som vor Nutids betydeligste Componist, Noget, jeg efter min jævne naturlige Følelse ikke kan erkjende, det forekommer mig, at al hans Musik er componeret igjennem Forstanden; jeg maa i *Tannhäuser* beundre det mageløse veldeclamerede Recitativ, saaledes hvor Tannhäuser vender tilbage fra Rom og fortæller om sin Pilgrimsfart, det er henrivende! jeg erkjender det Storartede, det Malende i hele Tonedigtningen, men for mig mangler her Musikens Blomst: Melodie. Wagner har selv skrevet Texten til sine Operaer, og som Digter i denne Retning indtager han en høi Plads; der er Afvexling, der er Situationer, Musikken selv

Lohengrins ankomst til Brabant. Fra Illustrierte Literaturgeschichte, Leipzig 1880.

var, jeg hørte den første Gang, en stor Tone-Sø, der rullede hen over mig, betog mig aandelig og legemlig! Da seent paa Aftenen, efter Forestillingen af *Lohengrin*, Liszt kom i Logen til mig, selv Liv og Flamme endnu, var jeg træt og betagen. 'Hvad siger De nu!' spurgte han; og jeg svarede: 'jeg er halv død!' *Lohengrin* synes mig et underfuldt susende Træ, uden Blomst og Frugt. Man misforstaae mig ikke, min Dom over Musiken er desuden af ringe Betydning, men jeg forlanger i denne Kunst, ligesom i Poesien, de tre Elementer, Forstand, Phantasie og Følelse, og denne sidste aabenbarer sig i Melodier! Jeg seer i Wagner en Nutids tænkende Componist, stor gennem Forstand og Villie, en mægtig Nedbryder af forkasteligt Gammelt, men jeg savner hos ham det Guddommelige, som en Mozart og en Beethoven fik. Et stort, et dygtigt Partie taler som Liszt, Mængden slutter sig i enkelte Stæder til disse, jeg troer i Leipzig har Wagner en saadan Aerkjendelse, men det var ikke saaledes tidligere; en Aften i "Gewandhaus" for

flere Aar tilbage, da jeg var der, gav man efter flere Nummere af forskellige Componister, der blev stærkt applauderet, Ouverturen til *Tannhäuser*, det var første Gang jeg hørte den, første Gang jeg hørte Navnet: Wagner; det Malende i hele denne Tonedigtning greb mig, og jeg brød ud i Bifald – men jeg var saa godt som den Eneste, rundt om saa man paa mig, man hyssede, men jeg blev mit Indtryk af Musiken tro, klappede endnu engang og raabte "Bravo"; men indvendig følte jeg Forlegenhed, Blodet kom mig op i Kinderne. Nu derimod klappede Alle der for Wagners *Tannhäuser*, jeg fortalte det til Liszt og han og hele hans musikalske Omgivelse lønnede med et "Bravo!" fordi jeg fulgte den rigtige Følelse."¹

Denne selvbiografi var endnu ikke udkommet, da Andersen tiltrådte sin femtende udenlandsrejse for at opholde sig tre måneder i Tyskland og Schweiz. I Schweiz nød han ikke kun naturen; da han for længst var en berejst og berømt personlighed, var besøg – bl.a. i forskellige fyrstehuse – nærmest en selvfølge. Et ophold i Zürich benyttede han til at opsøge Wagner, der på det tidspunkt arbejdede på flere forskellige værker, således på Nibelungen-stoffet og *Tristan und Isolde*. Den danske digters besøg varede ikke længe, formodentlig var der også en kort kontakt dagen efter, før han rejste videre. Hans almanak indeholder kun to ord: "Besøgt Wagner" og i dagbogen for den 24. august 1855 noterede han:

"Besøgt Componisten

Wagner, der tog venligt imod mig, jeg blev en god halv Time og lovede i Dag at sende ham Hartmanns Sørgemarsch over Thorvaldsen.”

En digression: Andersen havde allerede tidligere haft sin nære ven, J.P.E. Hartmann, i tankerne, bl.a. fordi Hartmann havde sat musik til to af hans opera- og syngespiltekster. En uge efter sit besøg hos Wagner mødte digteren i Kassel en gammel bekendt, Louis Spohr, der forgæves havde forsøgt at opføre hans opera *Ravnen*. En uge senere traf Andersen aftale med Franz Liszt i Weimar om at oversætte og opføre hans syngespil *Liden Kirsten* med Hartmanns musik. Premiereren fandt sted den 17. januar 1856. Om Hartmann hedder det i dagbogen for 10. december 1864:

“Middag hos Hartmanns. Han stillede i Musikverdenen sammen Wagner med Kirkegaard i Digterverdenen, begge brydende ned, men Intet selv give.”

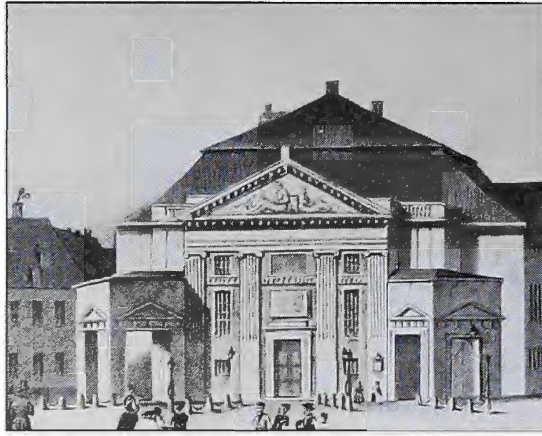
Selv om Andersen kun noterede lidt i sin dagbog om sine personlige møder med Wagner, havde han dog mere at sige derom, men desværre drejede det sig først og fremmest om, hvad han selv havde fortalt ham. I fortsættelsen af selvbiografien *Mit Livs Eventyr*, der udkom posthumt, hedder det:

“I Zürich levede Komponisten Wagner i Landflygtighed. Jeg kjendte hans Musik, som jeg tidligere har omtalt. Liszt havde varmt og levende fortalt mig om Manden selv. Jeg gik til

hans Bopæl og blev venligt modtaget; af danske Komponisters Arbejder kjendte han kun ret til Gade, talte om hans Betydning og dernæst om Kuhlau's Kompositioner for Fløite, ingen af hans Operaer kjendte han. Hartmann var ham kun bekjendt af Navn. Jeg kom derved til at fortælle ham om det store Repertoire af danske Operaer og Syngestykker vi eiede, lige fra Schulz, Kunzen og den ældre Hartmann og Weyse, Kuhlau, Hartmann og Gade. Jeg nævnedes flere af disse Komponisters Operaer, omtalte Schalls Ballet-Kompositioner, og Wagner hørte paa mig med stor Opmærksomhed: ‘Det er, som om De fortalte mig et heelt Eventyr fra Musikkens Verden, som rullede De et heelt Forhæng op for mig hiinsides Elben’. Jeg fortalte ham da om Sveriges Bellman, beslægtet med Wagner deri, at de begge selv digtede Texten til deres Musik, men for resten hinanden aldeles modsatte. Wagner gjorde tilfulde Indtryk paa mig af den store geniale Natur han er! Det var en uforglemmeligt, lykkelig Time, som jeg ikke senere har gjenlevet.”²

Efter dette eneste direkte møde er der næsten ikke noget at fortælle om Andersens forhold til Wagner de næste 14 år.

Registeret til udgaven af hans dagbøger indeholder ca. 250 titler på operaer, syngespil og skuespil med musik, mange af dem fra årene 1856-69. Også i Syden gik Andersen i teatret, men først i sommeren 1860 skrev han om en *Tannhäuser*-opførelse i München: “Den storartede Musik fyldte mig”, og et år

I 1870 spillede Lohengrin på Det Kongelige Teater i København.

senere oplevede han *Lohengrin* i Zürich. Den 3. maj 1860 skrev han til Carl Alexander, at han i en af brødrene Müllers kvartetkoncerter i Meiningen havde hørt et uddrag af *Lohengrin*, der blev modtaget med bifald.

Men for det meste så og hørte han værker af Mozart, Auber, Donizetti og Rossini, som han besøgte i Paris i april 1866. I 1869 havde Andersen kunnet opleve *Rienzi* i det prægtige nye teater i Leipzig, men han foretrak Flotows *Alessandro Stradello*. Arier fra *Rienzi* havde han hørt allerede i 1862 i Casino i København, og den 22. marts 1871 spillede en god bekendt, den svenske komponist J.A. Hägg, nogle stykker af *Tristan og Isolde* for ham. Sagnet om Tristan og også det om Tannhäuser bliver for øvrigt nævnt i hans melankolske fortælling *Pebersvendens Nathue*.

På Det Kongelige Teater i København, hvor Gounods *Faust* indtog en særlig plads, hvad Andersen flittigt registrerede, begyndte man først for alvor at interessere sig for Wagner i sæsonen 1869/70, og man besluttede sig

for *Lohengrin*. Kapelmester H.S. Paulli og operainstruktør August Bournonville – der også var balletmester, og hvis værker endnu bliver opført – rejste efter anvisning fra Wagner til München for at gøre sig bekendt med operaen på det derværende hofteater. Den 30. april 1870 gik operaen over scenen i København i et pragtfuldt udstyr – og med betydelige forkortelser. Bournonville aflagde naturligvis beretning for mesteren, men følte sig lettere krænket af dennes svar, der i betragtning af den dansk-tyske krig i 1864, hvor Danmark mistede Slesvig-Holsten, virkede lettere sårende.

“Ærede herre!

Jeg ville ikke forsømme over for Dem at udtrykke min bedste tak for deres venlige meddelelse om den gode skæbne, som min *Lohengrin* har fået hos Dem. Derfor er jeg åbenbart ikke blot Dem, men også alle de medvirkende megen tak skyldig, og det ligger mig på sinde, at denne min følelse venligst bliver meddelt alle disse. Når jeg samtidig anmoder Dem om også at meddele den meget fortjenstfulde intendant for Det Kongelige Teater, Hr. Ridder v. Berner, min hengivne tak for de venlige hilsener, han har rettet til mig, så håber jeg, at jeg ikke derved pålægger Dem en virkelig ulejlighed.

Det glæder mig at erfare, at De også allerede tænker på at opføre min “Tannhäuser” for den danske hovedstads publikum, og jeg vil på ny være Dem megen tak skyldig for også at tage Dem af dette værk.

Det er på tide, at det tyske navn på kunstens område atter kom-

mer til sin ret hos de nationer, der er af samme stamme. Jeg byder derfor mine arbejders succes i København velkommen med særlig tilfredshed.

Med højagtelse forbliver jeg
Deres meget hengivne
Richard Wagner
Luzern 24. maj 1870.”³

Bournonvilles skarpe svar var det sidste ord i den sag.

I Andersens dagbog kan man finde flere divergerende notitser om denne væsentlige nyhed på Det Kongelige Teaters repertoire, hvad der er meget naturligt. Efter premieren noterede han, at Wagners opera *Lohengrin* “tog sig storartet ud og gjorde lykke”. Et par dage efter nævner han, at Hr. Brosbøll (bedre kendt under forfatterpseudonymet Carit Etlar) havde sagt, at “han forstod Intet af det Hele. Fru Heiberg er ogsaa mod Wagners Musik.” Det var bestemt ikke ligegyldigt, for Johanne Luise Heiberg var så betydelig en skuespillerinde, at hendes portræt endnu i dag pryder en pengeseddel, og hendes mand Johan Ludvig Heiberg havde som digter og teaterdirektør haft stor indflydelse. Andersen tilføjede dog: “Jeg havde Fornøielse af den og følger mig ikke trættet som i Udlandet.” Men primadonnaen gentog kort tid efter sin kritik, fordi hun helt og holdent savnede det lyriske. [I 1823 var hun i en alder af ti år debuteret som Amorette i balletten *Armida*, og på rollelisten stod også “En Trolde – Hr. Andersen”.]

Da Andersen så operaen

Wartburg i Tyskland, grundlagt 1067. Borgen er tæt forbundet med Tysklands historie. Martin Luther oversatte i 1521-22 dér Det Ny Testamente til tysk, og Goethe opholdt sig flere gange på borgen. Wagners opera Tannhäuser (1845) udspilles bl.a. på Wartburg.

for tredje gang, fik han af en anden af tidens førende skuespillere, J.L. Phister, frakendt sin forståelse for denne musik, når selv han, Phister, trods sit musikalske øre, heller ikke kunne forstå den – den var kun for lærde musikere, der forstod sig på generalbas. Andersen svarede herpå, at denne musik interesserede ham, han kom i stemning, og han blev til sidste akt.

Allerede i 1872 opførte man også den kun fire år gamle *Mestersangerne i Nürnberg*, og i 1875 så *Tannhäuser*, begge operaer var ligesom *Lohengrin* oversat af Adolf Hertz, der gjorde en stor indsats for komponisten. Disse tre værker opnåede indtil Andersens død den 4. august 1875 henholdsvis 26, 11 og 7 opførelser, og han selv hørte og så *Lohengrin* (mere eller mindre fuldstændig) mindst 16 og *Mestersangerne* (der trods betragtelige forkortelser varede fire timer) syv gange. Dette værk foranledigede, at han skrev flere dagbogsnotitser, blandt andet fordi premieren blev

Richard-Wagner-Festspielhaus i Bayreuth. Ved åbningen i 1876 spillede man 13. - 17. august hele Nibelungens Ring. Hvert år, i juli-august, afholdes en musik- og teaterfestival (Bayreuter Festspiele) her. Bestiller man billet, må der påregnes flere års ventetid.

afløst på grund af sygdom, og fordi mange af billetterne blev solgt til dobbelt pris. Da premieren så fandt sted den 23. marts 1872, skrev han:

“Ouverturen var mig et Virvar, første Act bred og trættende, 2den Act blev livligere og tredje var i Digtning og Musik, fortræffelig. Jeg blev næsten heelt ud og kom hjem lidt før Elleve, i seng Kl 1.”

Derefter så han denne iscenesættelse flere gange, den 27. marts hørte han 2. og 3. akt, “der nu stode mig klarere og meget interessante.” *Tannhäuser* så han ikke mere, digteren var nu en gammel, syg mand.

Til sidst skal det blot nævnes, at Andersen under et besøg i Dresden den 24. april 1872 med møje og besvær

fik en dårlig plads i teatret og hørte en opera: “Musiken interessant, Sujettet mindre heldigt.” ??? Til alt held førte hans unge rejseledsager, den senere teaterinstruktør William Bloch, også dagbog, og deri kan vi finde titlen på operaen: *Den flyvende Hollænder*.

Den vigtigste kilde til de her sammenstillede synspunkter og ytringer af H.C. Andersen om Wagner er hans dagbøger. Af dem fremgår det, at den erfarne musikelsker ikke uden besvær erhvervede en stadig bedre forståelse for den nye musik. Hans definitive stillingtagen er dog at finde i hans skønlitterære værker.

Hovedpersonen i den sidste af Andersens seks romaner, *Lykke-*

Peer (1870), er en fattig dreng, der får støtte af forskellig art og til sidst bliver en fremragende tenorsanger. Af stor betydning for ham er hans sanglærer, en fornem personlighed – man mindes syngemesteren Giuseppe Siboni, der en tid lang tog sig af den 14-årige Andersen. Dette er dog ikke stedet her at gå nærmere ind på forskelle og ligheder mellem romanheltens og hans forfatters liv. I sidste del af bogen komponerer Peer en opera over сюжетtet *Aladdin*, det eventyr fra *Tusindogen Nat*, der i Oeh-lenschlägers dramatiske digt fra 1805 indvarslede den danske romantik.

Mens Peer arbejder på den, falder der mellem ham og den konservative syngemester et par bemærkninger, der har med vort emne at gøre. Peer bryder sig ikke om syngespil, hvor musikken bliver afbrudt af talt dialog, og er også af den mening, at de traditionelle arier i ABA form bremser forløbet med deres gentagelser:

“Fremtidsmusiken, som den nyere retning i Operaen kaldes og for hvilken særlig Wagner er Bannerfører, fik en Forsvarer og Beundrer i vor unge Ven. Han fandt her Charaktererne saa klart tegnede, recitativerne saa tankegivende, den hele Handling i dramatisk Fremadskriden, uden Stillestaen ved idelig tilbagevendende Melodier. ‘Det er dog en Unatur med disse store indlagte Arier’”.

I modsætning hertil anser syngemesteren disse arier for at være lyriske indslag; han afslår at deltage i dansen om guldkalven: den nye musikretning og tror ikke, at det er Peers hjertes mening. Men denne tilkendegiver sin hensigt at

optræde i en af Wagners operaer – “kan jeg ikke i Ord, saa vil jeg ved Sang og Spil hævde mit Hjertes Mening.”

Peer holder tavshed om arbejdet på sit eget værk, men da han viser det færdige partitur til syngemesteren, bliver denne ud af sig selv af begejstring og beundring, men bemærker også at man må høre det nye og dristige i dette værk under de rette betingelser – “som der hos Wagner er Paavirkning af Carl Maria von Weber, fornemmes hos Dig Beandelse af Haydn ...”

Premieren på operaen bliver imødeset med spænding, vil den få succes eller fiasko? Aladdins store monolog er “tilvisse hvad man kalder en stor Arie, men saaledes i Charakter og Situation at den blev en nødvendig dramatisk Deel af det Hele.” Publikums begejstring er overvældende, blomsterne regner ned over Peer, men da han griber en laurbærkrans, som den unge baronesse, han elsker, kaster til ham, synker han til jorden, mens tæppet går ned. En åre i hjertet er bristet. “Den Lykkelige fremfor Millioner!”

Den lille roman blev anmeldt flere gange udførligt, for siden sin vidunderlige rejsebog *I Spanien* (1863) havde Andersen ikke fremlagt noget større prosaværk.

Og dermed skal vores undersøgelse af forholdet mellem en stor digter og en stor komponist være til ende.

Noter

- 1 H.C. Andersen: *Mit Livs Eventyr*. Udgivet af H. Topsøe-Jensen. 1951, bd. II, s. 138 f.
- 2 Sst, s. 190.

- 3 Det Kongelige Bibliotek, Håndskriftafdelingen, NKS 3285A, 501, 40, her cit. efter Ea Dal: "Danske Wagner-tilløb", i: *Hvad Fatter gør ... Festskrift for Erik Dal*. Herning 1982, ss. 130-42.